

УДК 379.85

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ

М.В. Клапчук

Львівський інститут економіки і туризму

На зміну масовому туризму приходять нові види. Новітні технології сприяють впровадження е-туризму (e-tourism) і е-подорожей (e-travel). Найпопулярнішими способами, за допомогою яких можна особисто формувати свій туристичний маршрут, бронювати різноманітні квитки, готелі, хостели, ресторани та інше є спеціалізовані сайти. Найвідомішими є booking.com та tripadvisor.com. Серед найбільш відомих є сайти авіакомпаній Low cost рейсів Wizzair, Ryanair.

На сьогодні набирає обертів backcracking. Поруч із бекпекінгом йде – каучсерфінг. «КаучСерфінг» – одна з найбільших всесвітніх гостьових мереж. Неабияк розвивається автостоп. Серед інших: по танду trip; екстрим тури; космічний туризм; пішки; квести.

Ключові слова: інновація, автостоп, каучсерфінг, е-туризм, бекпекінг, екстремальний туризм.

Постановка проблеми. Інновації та інноваційна діяльність традиційно є напрямом науково-технічного прогресу і процесом, який пов'язаний із впровадженням результатів наукових досліджень і розробок у практичну діяльність. Проте сенс і зміст поняття «інновація» більш широкий. Сфера інновацій всеосяжна, вона не тільки охоплює практичне використання на-

уково-технічних розробок і винаходів, а й включає зміни у процесах маркетингу, організації. Інновація виступає в якості фактору зміни як результат діяльності, втілений у новий чи удосконалений продукт, технологічні процеси, нові послуги і нові підходи до задоволення соціальних потреб. У оксфордському тлумачному словнику поняття «інновація» роз'яснюється наступним чином: «Будь-який новий підхід до конструювання, виробництва або збуту товару, в результаті чого новатор або його компанія отримують перевагу перед конкурентами» [16]. Термін «інновація», в сучасному його розумінні, першим став застосовувати Й. Шумпетер, який підкреслював, що інновації – це суттєва зміна функції виробленого, яка представляється у новому з'єднанні та комерціалізації всіх нових комбінацій, заснованих на використанні нових матеріалів і компонентів, впровадженні нових процесів, відкритті нових ринків, впровадження нових організаційних форм [1, с. 120]. Фактори, що визначають інноваційний розвиток: ринкова кон'юнктура і конкуренція (як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках); середовище (рівень розвитку науки і техніки, законодавча і нормативна база, політична та економічна стабільність); кадри (вчені, фахівці, підприємці, менеджери, політичні діячі, державні службовці); ресурси (природні, виробничі, фінан-

сові, науково-технічні, технологічні, інфраструктура).

Виклад матеріалу. В інноваційній діяльності туристський бізнес спирається на фундамент накопичених знань. Приступати до втілення нових ідей і створення нових напрямів туризму слід лише після пізнання і вивчення форм і методів роботи як минулого, так і сьогодення.

Змінюються характер і структура туризму. Нові технології дають можливість гнучко і сегментовано організувати проведення відпустки. На зміну масовому, стандартному та комплексному туризму приходять його нові види, зроблені на замовлення, виходячи з попиту. На практику нового туризму впливають такі фактори, як демографічні зміни (старіння населення), стиль життя, характер роботи, частота і тривалість відпусток. Люди прагнуть до нових і нестандартних подорожей. Їх зростаюча обізнаність, нові потреби стимулюють туристський бізнес, спонукають до інновацій і нововведень. Більшість інноваційних туристичних продуктів мають свої ніші на ринковому просторі (наприклад, екологічний, пригодницький, екстремальний туризм). Стійко популярний і культурно-пізнавальний туризм, в якому з'явилися інноваційні продукти.

Сучасні досягнення в області телекомунікацій та електронного маркетингу забезпечують нові можливості для туристського бізнесу й істотно впливають на його моделі. Новітні технології сприяють впровадження е-туризму (e-tourism), і

е-подорожей (e-travel) і туристських інформаційних систем. Е-туризм – це онлайн служба, що забезпечує прямий продаж туристських послуг кінцевим споживачам поєднуючи виробників, турагентів і посередників. Е-подорожі – це онлайн інформаційна консультаційна служба. Консультують з усіх питань, які можуть виникнути при плануванні туристських поїздок та подорожей. Туристські інформаційні системи обслуговують і надають інформаційну підтримку організаціям, які займаються е-туризмом та е-подорожами. Інформація, що отримується з цих джерел, може служити вихідною точкою для планування подорожей, зіставлення цін і динамічного компонування турів [10].

Динамічне компонування туру (пекідж-тур) дає можливість у масштабі реального часу складати, на вимогу споживача або агента, що продає послуги, різні комбінації поїздки з єдиною ціною на весь пакет послуг, включених в тур. Подорожуючі можуть складати свою поїздку, вибираючи кращі види транспорту і рейси, готелі, набір екскурсій, одноразово оплачуючи весь пакет замовлених послуг. Можливість створювати пекідж-тури на замовлення призвела до появ тенденції постійного зростання продажів послуг, об'єднаних в один пакет. Так, із загальновідомої інформації у 2004 р. питома вага онлайн-вихідних покупців, які використовували динамічну компоновку туру, досяг 33 %, при цьому число онлайн-споживачів, які купували раніше підготовлені пекідж-тури, скоротилося

до 13 %. Тільки в США доходи від онлайн продажів досягнули в 2013 р. 130 млрд. доларів. Скорочення продажів раніше підготовлених турів пропорційно відповідає збільшенню самостійно складених турів.

Найпопулярнішими способами, за допомогою яких можна особисто формувати свій туристичний маршрут, бронювати різноманітні квитки, готелі, хостели, ресторани та інше є спеціалізовані сайти [11; 17]. Найвідомішими і найпопулярнішими є безперечно booking.com та tripadvisor.com.

Неабияке полегшення в фінансовому і організаційному плані створюють сайти зі спеціалізованого онлайнпродажу та бронювання авіаквитків. Серед найбільш відомих для нас є сайти авіакомпаній Low cost рейсів Wizzair, Ryanair, також сайт з підбору найоптимальнішого перельоту flylowcost.ru [15]. найдешевші рейси зі Львова (від 30 євро) в декількох напрямках (Барселона, Валенсія, Рим, Неаполь та інші) здійснює Wizzair [2].

На сьогодні набирає обертів інноваційний спосіб подорожування – *backpacking*, тобто «рюкзак за спиною», або «все своє ношу з собою» [6; 7; 8]. Основа філософії бекпекера – це принципова відсутність прив'язки до певного місця. Є пункт призначення, є квитки туди і назад. В іншому – абсолютна свобода. Як захочеться, як вийде. Можна навіть не брати з собою путівник. Бекпекер може бути хоч жебраком слюсарем-хіпі, хоч єдиною дитиною магната. Головне – це небажання ходити натовпом: на екс-

курсію, на обід, до 18:00 вільний час і шопінг, потім поїздка до бедуїнів в пустелю і дискотека в готелі. Бекпекер хоче на власному досвіді пізнавати місцевість, де він знаходиться з усіма її сюрпризами котрі чекають за рогом, знайомствами, національним характером і місцевим колоритом. Чим з більшою кількістю різноманітних проблем зіткнеться бекпекер на своєму шляху, тим краще. Ночівля на вулиці в Каїрі – прекрасно. Затримання в жандармерії 5-го округу Парижу – ще краще. Піший перехід між Судаком і Веселим вночі по горах – просто чудово! Мета бекпекінгу – отримати враження: не туристично-глянцево, а справжні враження, яких найбільше не вистачає нам в сучасному житті. Як в індіанському прислів'ї, у мене не відняти двох речей: того, що я з'їв, і того, що я бачив. Можна виділити певні риси бекпекера, а саме конструктивне мислення або винахідливість, вміння швидко прийняти рішення, позитивний підхід або життєрадісність, позитивна харизма або особиста чарівність, здатність відмовляти і відмовлятися. Особливий приклад бекпекінгу дає нам мешканець Санкт-Петербурга В'ячеслав, який у своєму блозі (який переріс вже в повноцінний сайт), де розповідає про свою подорож навколо світу за рік [4]. Окрім наведених сайтів не можна оминати увагою ще деякі дуже цікаві, які стосуються інноваційних подорожей [5; 9; 14].

Поруч із бекпекінгом «нога в ногу» йде розвиток іншого засобу для подорожей – каучсерфінгу. «КаучСер-

фінг» (англ. CouchSurfing, абрєвіатура: CS), – одна з найбільших всесвітніх гостєвих мереж, реалізованих у вигляді онлайн-сервісу [12]. Об'єднує більше 2 млн осіб в багатьох країнах. Учасники безкоштовно діляться один з одним місцем для ночівлі під час подорожей, організують спільні подорожі та розвивають культурний обмін. Місією CouchSurfing є «створення надихаючого досвіду». Ідея полягає в тому, аби активізувати міжкультурний обмін через спілкування людей у дружній неформальній обстановці. Це дає можливість реалізувати природне бажання пізнавати щось нове, обмінюватися знаннями і досвідом у різних сферах життя. У тому числі, завдяки такому спілкуванню людей з різних країн, представників різних культур і національностей, вони мають можливість поглянути на численні міжнародні проблеми з різних точок зору, навчитися толерантності.

Кількість зареєстрованих учасників CouchSurfing в різних країнах не однакова. Найбільша кількість учасників з США, Німеччини, Великобританії, Канади, Франції (більше 100 тис.), Бразилія, Китай, Австралія, Польща, Іспанія, Туреччина (від 50 тис. До 100 тис.) в інших країнах менше. В Україні зареєстровано близько 5 тис, в Росії близько 20 тис. На сайті є можливість безкоштовної реєстрації, всі функції стають доступними відразу після реєстрації. У своєму профілі учасник може розповісти про свої захоплення, досвід подорожей, володіння мовами, розмістити фотографії та інше. Також там вказується чи

може учасник приймати гостей. Якщо може, то він вказує кількість, бажану стать гостей, умови проживання, який транспорт ходить до його будинку тощо. Якщо ж учасник не має можливості приймати гостей, то він може поставити статус «готовий зустрітисся і поспілкуватисся». Також у профілі користувача відображаються відгуки про нього інших учасників, посилення на профілі його друзів, його внесок у розвиток проекту тощо. Зареєстрованим учасникам доступний пошук по анкетах за різними параметрами: географічне положення, інформація про учасника, можливість прийняти гостей тощо. Основна мова проекту – англійська. На проекті CouchSurfing багато уваги приділяється забезпеченню безпеки учасників. Для цього існує низка інструментів, що дають можливість дізнатися думку інших учасників про певного користувача, система верифікації імені та адреси користувача. Крім цього, періодично адміністрація сайту розсилає всім учасникам інформацію про правила безпеки або про виявлених шахраїв.

Неабияк активно тепер розвивається автостоп, не тільки як засіб пересування, а й мета подорожі. Що можна назвати також інновацією. Автостоп (hitchhiking) – це безкоштовне пересування на попутних машинах [3; 18]. Є дві неправдиві думки щодо автостопа. Одна з них : «зараз просто так не беруть» (або : « хто ж тебе повезе за просто так ?»). Інша думка полягає в тому, що «зупинити потрібну машину – Чиста випадковість», «неможливо передбачити, коли ти добе-

решся» тощо. На щастя, ці думки невірні. Вони спростовуються досвідом численних автостопщиків (стоперів). Їх беруть (як у легкові машини, так і в вантажні), везуть, не вимагаючи грошей за проїзд, і, крім усього цього, процес автостопу є керованим. Як і будь-якою діяльністю, автостопом можна займатися як професійно, так і стихійно, по потребі, від випадку до випадку. «Стихійний» автостоп, що не має певних методів і правил, виник з появою автотранспорту ще в перші десятиліття ХХ ст. [3]. У наші дні дуже багатьом людям доводилося де-небудь зупинити машини і їхати в них, іноді і безкоштовно, але далеко не всі вони знають, що відомості про автостоп можуть бути зведені в певну систему, що дозволяє зробити автостоп потужним універсальним засобом переміщення. Людина, котра опанувала методи автостопу, пересувається по автодорогах всього світу, долаючи до 1000 кілометрів на добу і навіть більше, з середньою швидкістю близько 55 км/год. У світі існує кілька шкіл (напрямів) автостопу. Одна з них – це Петербурзька Ліга Автостопу (ПЛАС), заснована ще в 1978 р. Президент Ліги Олексій Злодійв проїхав автостопом більш 1,1 млн км, що є неперевершеним рекордом [3].

Вже багато років для автостопщиків ведуться лекції, вони беруть участь в змаганнях на швидкість пересування, застосовують спеціальне спорядження. Кваліфікований гонщик реально проїжджає влітку, по магістральних автодорогах 1100–1500 км/добу, ефективно рухаючись

як вдень, так і вночі, за своїм бажанням. Крім пересування на автомашинах (так званого автостопу 1-го роду) розроблена і використовується технологія руху в кабінах локомотивів (автостоп 2-го роду), а також, меншою мірою, автостоп 3-го і 4-го роду – гідростоп і аеростоп.

Екстрим-тури. Незважаючи на те, що риболовля завжди вважалася досить безпечним заняттям, багато її видів, наприклад у важкодоступних або складних місцях, а також ловля великої або хижої морської риби є досить екстремальним заняттям. Сучасна риболовля дозволяє сучасному чоловікові почувати себе і мисливцем, і героєм, і навіть десь годувальником. В останні роки серед серйозних рибалок (наприклад, на змаганнях) все частіше зустрічаються і представниці слабкої статі.

Новим видом туристичних розваг, пов'язаних з екстримом, є тури на підводних човнах. Якщо раніше занурення в батискафах і субмаринах були доступні лише вченим і військовим і проходили виключно з метою досліджень або вдосконалення техніки, то останнім часом за кордоном все більшого розвитку одержують підводні туристичні екскурсії. До недавнього часу власне туристичних субмарин існувало небагато. Найчастіше їх пропонували туристам в оренду науководослідні лабораторії. Найвідомішими з підводних човнів є «Морська зірка» – підводний будинок, в якому на дні Червоного моря (на глибині 10 м) п'ятеро людей прожили місяць, вивчаючи риб і морські рослини. Зовсім не-

давно в Голландії побудований підводний човен, спеціально призначений для туристичних занурень в тропічних морях. Субмарина може опускатися на глибину до 300 м і залишатися під водою майже два тижні. Швидкість її руху до 28 км/год. Далеко не кожен ризикне спуститися на глибину з аквалангом, та й не всім це дозволить здоров'я, а ось покататися на підводному човні, як знамениті герої Жюль Верна, познайомитися з живою природою морів і океанів у природному середовищі, оглянути уламки затонулих кораблів і затоплені частини древніх міст зможуть багато. Крім підводних човнів, для знайомства з підводним світом зараз в багатьох туристичних центрах використовуються судна з прозорим дном.

Новим, дуже цікавим і оригінальним способом подорожей на воді є water-skyshoes. Виявляється, на лижах можна пересуватися не тільки по снігу. Порівняно недавно були винайдені «надувні черевики» – своєрідний незвичайний варіант водних лиж. Прообразом для їх створення послужили снігоступи. Незважаючи на їх досить кумедний вигляд, на таких надувних лижах деяким сміливцям вдавалося проходити дуже великі відстані по воді, причому не тільки на річках. Деякі мандрівники долали понад 5000 км по океанських хвилях. Із сучасних способів отримання гострих відчуттів на воді можна відзначити катання на аквабайку (гідроциклах або водних мотоциклах). Також недавно відомий режисер Джеймс Кемерон побував на дні Маріанської западини. Це, мабуть,

один із найекстремальніших маршрутів який коли не будь робила людина. У маленькому батискафі перебуваючи на одинці з величчю океану, в холоді і темноті, окрім декількох прожекторів, відомий режисер зробив свою подорож не забутньою.

У багатьох країнах світу і в Росії зокрема існують подорожі у верхні шари атмосфери. Пілотовані досвідченими людьми реактивні літаки, які здатні підійматись досить високо в атмосферу Землі, допоможуть вам побачити нашу планету фактично з боку. Задоволення не з дешевих, але клієнтів вистачає. Також авіатранспорт пропонує побувати у стані невагомості. Також в Росії існує така можливість, літак підіймається високо над землею і в певний момент починає дуже швидке зниження. В цей час фізичні сили спрацьовують так, що в літаку настає ефект невагомості.

Не треба відкидати також екстремальні подорожі на дирижаблях чи повітряних кулях.

Існує ще багато нових віянь в сфері подорожей, туризму. Серед них: подорожі без грошей (no manу trip [13]); екстрим-тури на всляких видах транспорту (mountain biking, baggy тощо); космічний туризм (іноді в один кінець); популярність набирають вже забуті способи подорожей – пішки; квести (переважно по різних містах).

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

- Без інноваційної діяльності туристичні фірми не мають ніякого шансу на виживання в умовах гло-

балізації економіки і жорсткої конкуренції;

- Сучасні види туризму і засоби для здійснення туризму розвиваються завдяки новим і специфічним бажанням клієнтів, що в свою чергу неможливо без інноваційних технологій;
- Деякі види туризму фактично залишають осторонь туристичні фірми в класичному їх завданні, проте відкривають водночас нішу інтернет-туризму;
- Завдяки інноваційному розвитку туристичні підприємства будуть здатні задовільнити будь-які примхи клієнтів.

Література

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития : Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й.А. Шумпетер. – М. : Прогрес, 1982. – 456 с.
2. Авіакомпанія wizzair / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://wizzair.com/uk-UA/>
3. Академия вольных путешественных / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.avr.travel.ru>
4. Год весны / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://world.godvesny.ru/>
5. Ігор Меліка. Фототуризм в Карпатах, Криму, Європі / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://igormelika.com.ua/>
6. Клуб путешественников. Русский бекпекер / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.bpclub.ru/>
7. Портал для самостоятельных путешественников / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.traveltheworld.ru/>
8. Путешествия по миру/ [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.happytrip.ru/>
9. УAnTag блог – про подорожі, відпочинок, моє життя / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://yablog.org.ua/>
10. anywayanyday. Купівля квитків / [Електронний ресурс] : Режим доступу <https://www.anywayanyday.com>
11. booking.com забронювати готель прямо зараз / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.booking.com>
12. Couchsurfing / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <https://www.couchsurfing.org/>
13. Great big scary world. A blog about fear, adventure, and the amazing world we live in / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.greatbigscaryworld.com/travel-advice/travel-without-money/>
14. Inspired - джерело натхнення / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://inspired.com.ua/category/travel/>
15. Low cost бюджетные авиаконпании / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.flylowcost.ru/>
16. Oxford Dictionaries / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://www.oxforddictionaries.com/>
17. Reviews of hotels, flights and vacation rentals / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://>

www.tripadvisor.com/

18. The Hitchhiker's Guide to Hitchhiking the World / [Електронний ресурс] : Режим доступу до сайту <http://hitchwiki.org/>

Klapchuk M.V. INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM. *This article describes some innovative development technologies and the factors that affect them. Innovation has traditionally been a focus of scientific and technological progress and the process that is associated with the implementation of the results of research and development in practice.*

Contemporary advances in telecommunications and e-marketing provide new opportunities for tourism businesses and affect the model significantly. New technologies contribute to the implementation of e-tourism and e-travel and tourist information systems. The most popular ways to generate your personal travel itinerary, book various flights, hotels, hostels, restaurants, etc. are specialized sites. The best known and most popular are definitely booking.com and tripadvisor.com. Creating sites with specialized online marketing and booking is a considerable relief in financial and organizational terms. Among the best known to us are sites Low cost airlines flight Wizzair, Ryanair, also the site of selecting the most optimal flight flylowcost.ru.

An innovative way to travel spiraling today is backpacking. Very close with backpacking is the development of another way to travel – CouchSurfing. CouchSurfing, (abbreviation: CS), – one of the largest global networks of

guest implemented in the form of an on-line service. There are many new trends in travel and tourism. Among them are travel without money (no many trip), extreme tours on various modes of transport (mountain biking, baggy, etc.), space tourism (sometimes one way); already forgotten how to travel – foot quests (mainly to different cities) – are gaining popularity.

Keywords: *innovation, hitchhiking, couchsurfing, e-tourism, backpacking, extreme tourism.*

Клапчук М.В. ІННОВАЦІЙНЕ РОЗВИТТЯ ТУРИЗМУ. На смену масовому туризму приходять нові види. Новітні технології сприяють впровадженню е-туризму (e-tourism) і е-подорожей (e-travel). Самими популярними способами, з допомогою яких можна особисто формувати свій туристичний маршрут, бронювати різні квитки, готелі, хостели, ресторани і інше є спеціалізовані сайти. Самими відомими є booking.com і tripadvisor.com. Серед найбільш відомих – сайти авіакомпаній Low cost рейсів Wizzair, Ryanair.

На сьогодні набирає обороти бекпекинг. Рядом з бекпекингом йде каучсерфінг. «Каучсерфінг» – одна з найбільш світових гостевих мереж. Інтенсивно розвивається автостоп. Серед інших: no many trip; екстрим тури; космічний туризм; пішки; квесты.

Ключові слова: інновація, автостоп, каучсерфінг, е-туризм, бекпекинг, екстремальний туризм.